

*Załącznik do Uchwały nr 59/2021
Zarządu Banku Spółdzielczego
w Kamiennej Górze
z dnia 26.05.2021 r.*

*Załącznik do Uchwały nr 42/2021
Rady Nadzorczej Banku Spółdzielczego
w Kamiennej Górze
z dnia 28.05.2021 r.*

Regulamin systemu kontroli wewnętrznej w Banku Spółdzielczym w Kamiennej Górze

Kamienna Góra, 2021

Spis treści:

Rozdział 1	Postanowienia ogólne
Rozdział 2	System kontroli wewnętrznej
I.	Cele systemu kontroli wewnętrznej
II.	Mechanizmy kontrolne
III.	Funkcja kontroli
IV.	Nadzór organów Banku nad systemem kontroli
V.	Organizacja i zadania w ramach systemu kontroli wewnętrznej
VI.	Zapewnienie niezależności i zasobów komórkom kontrolnym
Rozdział 3	Ocena adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej
Rozdział 4	Postanowienia końcowe

Wykaz załączników :

Załącznik nr 1	Wzór matrycy funkcji kontroli
Załącznik nr 2	Wzór planu testów
Załącznik nr 3	Wzory dokumentów testowych
Załącznik nr 4	Zasady kategoryzacji niezgodności
Załącznik nr 5	Kryteria i skala ocen adekwatności i skuteczności SKW
Załącznik nr 6	Schemat numeracji dokumentów testowych
Załącznik nr 7	Wzór raportu z testów
Załącznik nr 8	Rejestr nieprawidłowości znaczących i krytycznych
Załącznik nr 9	Zakres raportowania dotyczącego kontroli wewnętrznej
Załącznik nr 10	Upoważnienie do przeprowadzenia testów

Rozdział 1 Postanowienia ogólne

§ 1

1. Niniejszy Regulamin określa szczegółowe zasady organizacji i funkcjonowania systemu kontroli wewnętrznej w Banku Spółdzielczym w Kamiennej Górze
2. Regulamin stanowi wykonanie postanowień:
 - 1) ustawy Prawo bankowe z dnia 29.08.1997 r.;
 - 2) Rozporządzenia Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 06.03.2017 r. (Dz. U. z 2017 r., poz. 637) w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach, zwane dalej Rozporządzeniem;
 - 3) Rekomendacji H, dotyczącej systemu kontroli wewnętrznej w bankach, wydanej przez Komisję Nadzoru Finansowego w 2017 r.;
 - 4) Zasad Ładu Korporacyjnego dla Instytucji Nadzorowanych – wydanych przez Komisję Nadzoru Finansowego;
 - 5) Wytyczne dotyczące wdrożenia Rekomendacji H Komisji Nadzoru Finansowego dotyczącej systemu kontroli wewnętrznej w bankach wydanej w kwietniu 2017 r. wydane przez SSOZ BPS w grudniu 2020 – przyjęte uchwałą Rady Nadzorczej oraz Zarządu Banku.

§ 2

Ilekroć w niniejszym Regulaminie użyte jest określenie:

- 1) **Bank** – oznacza Bank Spółdzielczy w Kamiennej Górze;
- 2) **Rada Nadzorcza** – oznacza Radę Nadzorczą Banku;
- 3) **Komitet audytu** – oznacza Komitet audytu powołany w Banku;
- 4) **Cele systemu kontroli wewnętrznej** – cztery cele ogólne, których osiągnięcie powinno być zapewniane przez system kontroli wewnętrznej, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa (art. 9c ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe) oraz wyodrębnione w ich ramach cele szczegółowe;
- 5) **Kluczowy mechanizm kontrolny** – mechanizm kontrolny o kluczowym znaczeniu dla osiągnięcia danego celu systemu kontroli wewnętrznej w danym procesie, bez przestrzegania / stosowania którego może zaistnieć nieakceptowalne przez Bank ryzyko, że taki cel nie zostanie osiągnięty;
- 6) **Funkcja kontroli** – element systemu kontroli wewnętrznej, na który składają się wszystkie mechanizmy kontrolne w procesach funkcjonujących w banku, niezależne monitorowanie przestrzegania tych mechanizmów kontrolnych oraz raportowanie w ramach funkcji kontroli;
- 7) **Linie obrony** – zorganizowanie w Banku systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej na trzech, niezależnych poziomach o których mowa w § 3 Rozporządzenia, na które składa się: **pierwsza linia obrony** (inaczej pierwszy poziom) obejmująca zarządzanie ryzykiem w działalności operacyjnej Banku, a także **druga linia obrony** (inaczej drugi poziom)- działalność komórki zgodności, a także innych komórek drugiej linii obrony np. odpowiedzialnych za zarządzanie ryzykiem, rachunkowość, bezpieczeństwo, itp.;
- 8) **Matryca funkcji kontroli** – opis powiązania celów ogólnych i wyodrębnionych w ich ramach celów szczegółowych systemu kontroli wewnętrznej z procesami istotnymi funkcjonującymi w banku oraz kluczowymi mechanizmami kontrolnymi i niezależnym monitorowaniem przestrzegania tych mechanizmów kontrolnych;
- 9) **Mechanizm kontrolny** – wyróżnione w ramach funkcji kontroli, rozwiązanie lub działanie wykonywane i stosowane w ramach wszystkich trzech linii obrony, w tym zwłaszcza w ramach pierwszej linii obrony, mające za zadanie zapewnienie osiągnięcia celów systemu kontroli

- wewnętrznej;
- 10) **Mechanizm kontroli ryzyka** – wyróżnione w ramach systemu zarządzania ryzykiem, rozwiązanie lub działanie wykonywane i stosowane w ramach pierwszej i drugiej linii obrony, mające na celu utrzymanie ryzyka na określonym poziomie (np. limity dopuszczalnej wielkości udzielanych kredytów, zasady oceny zdolności kredytowej, zabezpieczenie spłaty kredytu). Działanie mechanizmu kontroli ryzyka jest zapewniane poprzez stosowanie odpowiednio zaprojektowanych mechanizmów kontrolnych (np. rejestrowanie przekroczeń danego limitu, podział zadań w procesie oceny zdolności kredytowej, dokumentacja zabezpieczenia spłaty kredytu);
 - 11) **Monitorowanie pionowe** – niezależne monitorowanie przez wyższą (np. drugą linię obrony) poprzez weryfikację bieżącą lub testowanie przestrzegania mechanizmów kontrolnych w ramach niższej (np. pierwszej) linii obrony;
 - 12) **Monitorowanie poziome** – niezależne monitorowanie w ramach danej linii obrony (weryfikacja bieżąca lub testowanie) przestrzegania mechanizmów kontrolnych;
 - 13) **Nadzór** – odpowiedzialność za rezultat działania i możliwość bezpośredniego oddziaływania na nadzorowaną jednostkę/komórkę/proces, w tym przyjmowanie informacji sprawozdawczych dotyczących działalności jednostki/komórki/procesu, zapoznawanie się z wynikami działania, w tym ew. poziomem ryzyka, udzielanie pisemnych lub bezpośrednich konsultacji lub wiążących poleceń w szczególności co do zakresu i kierunków działania jednostki/komórki/procesu oraz efektywnego wykonywania zadań;
 - 14) **Proces** – zbiór wszelkich wzajemnie powiązanych ze sobą czynności wykonywanych przez jednostki, komórki, stanowiska organizacyjne Banku oraz jego podmioty zależne, których realizacja jest niezbędna do uzyskania określonego rezultatu (np. udzielenie kredytu, sprzedaż wierzytelności, zaksięgowanie transakcji określonego rodzaju, sporządzenie sprawozdania finansowego). W ramach procesów wykonywane są operacje, transakcje oraz inne czynności niezbędne do uzyskania określonego rezultatu;
 - 15) **Proces istotny** - proces identyfikowany jako kluczowy lub krytyczny zgodnie z Rekomendacją M KNF, w tym procesy w sposób istotny warunkujące realizację strategii biznesowej oraz strategii zarządzania ryzykiem, a także inne procesy, których realizacja wywiera znaczący wpływ na stopień realizacji strategii Banku, możliwość realizacji modelu biznesowego Banku, a także wynik finansowy i adekwatność kapitałową Banku, osiąganie celów strategii zarządzania ryzykiem, oraz przestrzegania apetytu na ryzyko;
 - 16) **Ryzyko zaistnienia nieprawidłowości** – ryzyko wystąpienia działania lub zaniechania pracownika, komórki/jednostki organizacyjnej, które spowoduje naruszenie jednego lub wielu celów kontroli wewnętrznej;
 - 17) **Strona kontrolująca** – należy przez to rozumieć pracowników Banku przeprowadzających testy (kontrolę wewnętrzną następną);
 - 18) **System ochrony** – system ochrony, o którym mowa w ustawie z dnia 7 grudnia 2000 r. o funkcjonowaniu banków spółdzielczych, ich zrzeszaniu się i bankach zrzeszających – SSOZ BPS;
 - 19) **Strona kontrolowana** - należy przez to rozumieć pracownika Banku kierującego jednostką kontrolowaną (w przypadku badanych komórek i/lub jednostek organizacyjnych);
 - 20) **System zarządzania, system kontroli wewnętrznej i system zarządzania ryzykiem** – pojęcia rozumiane zgodnie z art. 9, 9b i 9c ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe;
 - 21) **Testowanie** – porównywanie na wybranej próbie testowej stanu faktycznego ze stanem wymaganym, dokonywane w celu oceny co najmniej przestrzegania mechanizmów kontrolnych w odniesieniu do zakończonych czynności wykonywanych w ramach procesów funkcjonujących w Banku lub poszczególnych etapów tych czynności. Testowanie, jako element niezależnego monitorowania w ramach funkcji kontroli, może być monitorowaniem poziomym (testowanie poziome w ramach danej linii obrony) lub monitorowaniem pionowym (testowanie pionowe pierwszej linii obrony przez drugą linię obrony);
 - 22) **Weryfikacja bieżąca** – porównywanie stanu faktycznego ze stanem wymaganym, dokonywane w celu oceny co najmniej przestrzegania mechanizmów kontrolnych, przed rozpoczęciem lub w trakcie trwających czynności wykonywanych w ramach procesów funkcjonujących w banku. Weryfikacja bieżąca, jako element niezależnego monitorowania w ramach funkcji kontroli, może być monitorowaniem poziomym (weryfikacja bieżąca pozioma w ramach danej linii obrony) lub monitorowaniem pionowym (weryfikacja bieżąca pionowa pierwszej linii obrony przez drugą linię obrony);
 - 23) **Audyt wewnętrzny** – realizowana na trzecim poziomie niezależna i obiektywna działalność doradcza i zapewniająca komórki audytu wewnętrznego SSOZ BPS;
 - 24) **Audytór wewnętrzny** – pracownik komórki audytu wewnętrznego SSOZ BPS uczestniczący w procesie audytowym;

- 25) **Komórka audytu wewnętrznego** – należy przez to rozumieć komórkę organizacyjną w SSOZ BPS odpowiedzialną za audyt wewnętrzny;
- 26) **Właściciel procesu** – kierownik jednostki/komórki organizacyjnej Banku oraz samodzielne stanowisko pracy, odpowiedzialny za przestrzeganie procedur związanych z danym procesem, ich przegląd i aktualizację oraz za monitorowanie przebiegu procesu w ramach jednostki/komórki organizacyjnej Banku;
- 27) **Komórka zgodności** – Stanowisko ds. zgodności.

Rozdział 2 System kontroli wewnętrznej

§ 3

1. W Banku funkcjonuje system kontroli wewnętrznej, który jest dostosowany do struktury organizacyjnej, wielkości i profilu ryzyka, w szczególności uwzględniając:
 - 1) stopień skomplikowania procesów funkcjonujących w Banku i w podmiotach zależnych,
 - 2) zasoby, którymi dysponuje Bank,
 - 3) ryzyko zaistnienia nieprawidłowości w zakresie poszczególnych procesów, w szczególności w zakresie procesów istotnych,
 - 4) ocenę dotychczasowej adekwatności i skuteczności pierwszej, drugiej i trzeciej linii obrony.
2. System kontroli wewnętrznej powinien być zaprojektowany, wprowadzony, a jego działanie zapewniane w takim stopniu, aby osiągnąć adekwatność i skuteczność systemu m. in. w zakresie:
 - 1) prawidłowości procedur administracyjnych i księgowych, a także wiarygodnej sprawozdawczości finansowej oraz rzetelnego raportowania wewnętrznego i zewnętrznego,
 - 2) zgodności działania z przepisami prawa oraz rekomendacjami nadzorczymi, a także regulacjami wewnętrznymi, w tym dotyczącymi zarządzania ryzykiem.
3. System kontroli wewnętrznej, w celu umożliwienia Zarządowi oraz Radzie Nadzorczej właściwej realizacji obowiązków organów Banku, obejmuje raportowanie zgodnie z załącznikiem nr 9 do niniejszego Regulaminu.

I. Cele systemu kontroli wewnętrznej

§ 4

Cele systemu kontroli wewnętrznej

1. System kontroli wewnętrznej w Banku funkcjonuje w sposób zapewniający osiągnięcie celów kontroli wewnętrznej, w tym: celów ogólnych oraz celów szczegółowych.
2. Cele ogólne systemu kontroli wewnętrznej określają podstawowe obszary, w jakich wymaga się prawidłowego funkcjonowania systemu kontroli wewnętrznej, w tym zaprojektowania, wdrożenia i przestrzegania mechanizmów kontrolnych ograniczających ryzyko zaistnienia nieprawidłowości.
3. Cele ogólne systemu kontroli wewnętrznej, to zgodnie z przepisami ustawy – Prawo bankowe zapewnienie:
 - 1) skuteczności i efektywności działania Banku;
 - 2) wiarygodności sprawozdawczości finansowej;
 - 3) przestrzegania zasad zarządzania ryzykiem w Banku;
 - 4) zgodności działania Banku z przepisami prawa, regulacjami wewnętrznymi i standardami rynkowymi.
4. Bank uczestniczący w systemie ochrony i na podstawie Rekomendacji H KNF pkt. 9.1 nie jest zobowiązany do dokumentowania w matrycy funkcji kontroli celów szczegółowych systemu kontroli wewnętrznej.

§ 5

Wyodrębnienie procesów istotnych

1. Procesy wyodrębnione jako istotne wymagają zaprojektowania i wdrożenia kluczowych mechanizmów kontrolnych oraz udokumentowania powiązania tych kluczowych mechanizmów kontrolnych z celami systemu kontroli wewnętrznej w matrycy funkcji kontroli.
2. Bank wyodrębnia procesy uznane za istotne wg następujących kryteriów:
 - 1) za procesy istotne uznaje się procesy identyfikowane w Banku jako kluczowe lub krytyczne

- zgodnie z Rekomendacją M KNF,
- 2) procesami istotnymi są również procesy realizowane z udziałem podmiotów zależnych, jeżeli mają one wpływ na zapewnianie osiągnięcia celów ogólnych systemu kontroli wewnętrznej,
 - 3) procesy istotne to również inne procesy, których oceniany wpływ na stopień realizacji strategii Banku, możliwość prawidłowej realizacji modelu biznesowego Banku, a także znaczący wpływ realizacji danego procesu na wynik finansowy i adekwatność kapitałową Banku, osiągnięcie strategii zarządzania ryzykiem, przestrzeganie apetytu na ryzyko powoduje konieczność wdrożenia kluczowych mechanizmów kontrolnych i objęcie ich przestrzegania monitorowaniem.
3. Bank dokonuje powiązania celów kontroli wewnętrznej z procesami uznanymi za istotne, w celu identyfikacji obszarów, w których może wystąpić ryzyko zaistnienia nieprawidłowości. Wymagane jest zaprojektowanie, wdrożenie i przestrzeganie kluczowych mechanizmów kontrolnych.
 4. Wyodrębnienia procesów uznanych za istotne, a także powiązania tych procesów z celami systemu kontroli wewnętrznej dokonuje **Stanowisko ds. zgodności**, na podstawie informacji od właścicieli procesów corocznie, a w razie potrzeby wynikającej z powołania nowych procesów lub zmiany ich statusu - na bieżąco.
 5. **Stanowisko ds. zgodności** pozyskuje informacje o procesach istotnych od **Stanowiska ds. analiz i ryzyk** i wykorzystuje do dokumentowania funkcji kontroli w ramach prowadzenia matrycy funkcji kontroli, której wzór stanowi załącznik nr 1 do niniejszego Regulaminu.
 6. Zarząd zatwierdza, w dokumentacji matrycy funkcji kontroli sporządzonej przez **Stanowisko ds. zgodności**, listę istotnych procesów wyodrębnionych przez Bank oraz ich powiązanie z celami systemu kontroli wewnętrznej.

II. Mechanizmy kontrolne

§ 6

Mechanizmy kontrolne

1. W celu zapewnienia osiągnięcia celów systemu kontroli wymienianych w § 4 Bank projektuje, wprowadza i zapewnia działanie mechanizmów kontrolnych we wszystkich procesach funkcjonujących w Banku.
2. Mechanizmy kontrolne pełnią rolę organizacyjnych lub technologicznych zabezpieczeń przed ryzykiem zaistnienia nieprawidłowości.
3. Mechanizmy kontrolne, w zależności od rodzaju mechanizmu, spełniają rolę:
 - 1) prewencyjną – poprzez zapobieganie nieprawidłowościom (np. poprzez ustalenie ścieżki autoryzacji w procesie odstępstw, wprowadzenie zasad kontroli dostępu),
 - 2) detekcyjną – poprzez wykrywanie nieprawidłowości (np. poprzez samokontrolę w odniesieniu do sporządzanej dokumentacji),
 - 3) korekcyjną – poprzez korektę nieprawidłowości (np. poprzez zapewnienie automatycznego korygowania błędów w systemach informatycznych, w odniesieniu do określonych pól wypełnianych przez pracowników Banku).
4. Rodzaje wprowadzanych mechanizmów kontrolnych powinny być dostosowywane do:
 - 1) określonych celów systemu kontroli wewnętrznej – tzn. adekwatnie do obszaru rezultatów, jakie ma zapewniać system kontroli wewnętrznej (np. odpowiednio do zarządzania ryzykiem, zarządzania efektywnością, zapewnianiem prawidłowości przestrzegania zasad rachunkowości, zapewnienia zgodności),
 - 2) stopnia złożoności procesu – większa złożoność procesu wymaga prawdopodobnie bardziej złożonych mechanizmów kontrolnych, np. wieloszczeblowego systemu decyzyjnego,
 - 3) ryzyka zaistnienia nieprawidłowości – np. charakteru operacji w procesie, wielkości kwot operacji, stopnia manualnej realizacji operacji, groźby nadużycia, pomyłki, konfliktu interesów, itp.,
 - 4) posiadanych zasobów Banku – np. zasobów kadrowych i przeszkolenia pracowników, wyposażenia technicznego, itp.
5. Mechanizmy kontrolne wprowadzane w Banku (wszystkie, nie tylko kluczowe) obejmują odpowiedni zbiór mechanizmów dopasowany do czynników wymienionych w ust. 4, obejmujący co najmniej:
 - 1) procedury;
 - 2) podział obowiązków;
 - 3) autoryzację, w szczególności autoryzacja operacji finansowych i gospodarczych;
 - 4) kontrolę dostępu;
 - 5) kontrolę fizyczną;

- 6) proces ewidencji operacji finansowych i gospodarczych w systemach: księgowym, sprawozdawczym i operacyjnym;
 - 7) inwentaryzację;
 - 8) dokumentowanie odstępstw;
 - 9) wskaźniki wydajności;
 - 10) szkolenia;
 - 11) samokontrola.
6. Bank powinien wprowadzić w danym procesie wybrane z wykazu w ust. 5 mechanizmy kontrolne, w tym mechanizmy automatyczne (wbudowane w systemy informatyczne), półautomatyczne i manualne. W miarę możliwości unikać stosowania wyłącznie manualnych mechanizmów kontrolnych w danym procesie.
 7. W przypadku mechanizmów kontroli ryzyka (np. limit), mechanizmy kontrolne (np. procedura odnośnie przestrzegania limitu), powinny zapewniać, że mechanizmy kontroli ryzyka są przestrzegane.

§ 7

Projektowanie, wprowadzenie i zapewnienie działania mechanizmów kontrolnych

1. Mechanizmy kontrolne wprowadzane w Banku mają charakter:
 - 1) kluczowych mechanizmów kontrolnych, które muszą być wprowadzane w procesach istotnych,
 - 2) innych mechanizmów kontrolnych – które są stosowane we wszystkich procesach.
2. Kryteria, jakie są uwzględniane przy projektowaniu mechanizmów kontrolnych, obejmują:
 - 1) dostosowanie projektowanego mechanizmu kontrolnego do zmian otoczenia rynkowego i regulacyjnego lub poziomu ryzyka – konieczność weryfikacji i oceny dostosowanie projektowanych mechanizmów kontrolnych do warunków otoczenia (w tym przepisów prawnych i regulacyjnych) lub profilu ryzyka Banku,
 - 2) stopień dostosowania projektowanego rodzaju mechanizmu kontrolnego w odniesieniu do charakterystyki procesu, np. organizacji, stopnia automatyzacji czynności, wielkości ryzyka zaistnienia nieprawidłowości,
 - 3) skuteczność danego rodzaju mechanizmu kontrolnego w przeszłości,
 - 4) możliwość niezależnego monitorowania danego mechanizmu kontrolnego – tzn. możliwość uzyskania tzw. dowodów kontroli, potwierdzających działanie danego mechanizmu.
3. Za nadzór nad projektowaniem, wprowadzeniem i zapewnieniem działania mechanizmów kontrolnych w procesach odpowiadają właściciele procesów.
4. Właściciele procesów lub odpowiednie komórki organizacyjne pierwszej lub drugiej linii obrony mogą projektować lub modyfikować mechanizmy kontrolne po dokonaniu weryfikacji projektów przez komórki drugiej linii – dotyczy to również regulacji wewnętrznych opisujących lub dokumentujących sposób realizacji danego mechanizmu kontrolnego.
5. Treść projektów regulacji wewnętrznych opisujących lub dokumentujących wprowadzane mechanizmy kontrolne podlega weryfikacji przez komórki organizacyjne drugiej linii.
6. Projektując mechanizmy kontrolne należy zapewnić możliwość dokumentowania ich stosowania w sposób umożliwiający niezależne monitorowanie przestrzegania poszczególnych mechanizmów kontrolnych, badanie i ocenę ich adekwatności i skuteczności przez komórkę audytu wewnętrznego, przeprowadzanie badań przez biegłych rewidentów oraz dokonywanie czynności nadzorczych przez uprawnione do tego instytucje.
7. Do podstawowych sposobów dokumentowania stosowania mechanizmów kontrolnych powinny należeć w szczególności:
 - 1) podpisy na dokumentach,
 - 2) przechowywanie w systemie informatycznym potwierdzenia stosowania poszczególnych mechanizmów kontrolnych,
 - 3) raporty, w tym generowane przez system informatyczny.
8. Dokumentowania mechanizmów kontrolnych w sposób umożliwiający zidentyfikowanie komórki odpowiedzialnej za opracowanie projektu mechanizmu kontrolnego, jego zatwierdzenie oraz wdrożenie dokonuje się poprzez:
 - 1) sporządzanie odpowiednich projektów regulacji wewnętrznych – zawierających informację o autorze regulacji, zatwierdzającym, uchwalającym daną regulację wewnętrzną,
 - 2) przekazanie informacji do uzupełnienia lub aktualizacji matrycy funkcji kontroli po zatwierdzeniu regulacji wewnętrznej wprowadzającej lub zmieniającej mechanizmy kontroli.

9. Wprowadzenia mechanizmów kontrolnych dokonują, po zatwierdzeniu danej regulacji wewnętrznej, wprowadzającej mechanizmy kontrolne przez Zarząd - jednostki i komórki organizacyjne zobowiązane do stosowania tych regulacji wewnętrznych.
10. Zapewnienie działania danego mechanizmu kontrolnego obejmuje reakcję na nieprawidłowości w zakresie realizacji danego mechanizmu – poprzez podjęcie odpowiednich działań naprawczych lub korygujących.
11. Właściciele procesów, obowiązani są systematycznie oceniać stopień przestrzegania mechanizmów kontrolnych, a także stopień dopasowania mechanizmów kontrolnych do poziomu ryzyka zaistnienia nieprawidłowości procesu i odpowiednio reagować na pojawiające się problemy braku adekwatności lub skuteczności mechanizmów kontrolnych, inicjując ich zmianę.
12. Zasady obowiązujące w Banku związane z postępowaniem w razie nieprawidłowości (zalecenia pokontrolne) są stosowane odpowiednio.

III. Funkcja kontroli

§ 8

Funkcja kontroli

1. Funkcja kontroli jest jednym z najważniejszych elementów systemu kontroli wewnętrznej, ma podstawowe znaczenie dla:
 - 1) zapewnienia bezpieczeństwa Banku,
 - 2) zapobiegania i eliminacji nieprawidłowości i nadużyć,
 - 3) uzyskiwania wymaganej jakości wykonywanych czynności w ramach procesów,
 - 4) utrzymania ryzyka działalności na założonym poziomie,
 - 5) uzyskania odpowiedniej efektywności i skuteczności działania Banku.
2. Zadaniem funkcji kontroli jest zapewnianie przestrzegania mechanizmów kontrolnych dotyczących w szczególności zarządzania ryzykiem w Banku.
3. Funkcja kontroli obejmuje stanowiska, grupy ludzi lub jednostki organizacyjne Banku odpowiedzialne za realizację zadań przypisanych tej funkcji – w szczególności:
 - 1) projektowanie i wprowadzanie mechanizmów kontrolnych opisanych w regulacjach wewnętrznych (politykach, instrukcjach, zasadach, procedurach) dotyczących przeprowadzania przez pracowników Banku lub systemy informatyczne operacji, transakcji lub innych czynności wykonywanych w ramach istotnych (kluczowych) procesów Banku,
 - 2) niezależne monitorowanie przestrzegania mechanizmów kontrolnych polegających na dokonywaniu weryfikacji bieżącej lub testowania,
 - 3) raportowanie w zakresie działania funkcji kontroli wyników monitorowania przestrzegania mechanizmów kontrolnych, a także wyników działania funkcji kontroli (np. wyników kontroli lub stopnia realizacji odpowiednich planów).
4. Działanie funkcji kontroli ma charakter ciągły, jest realizowane na wszystkich etapach poszczególnych procesów, we wszystkich obszarach działania Banku.
5. Obowiązek realizacji zadań w ramach funkcji kontroli przez pracowników Banku wynika z wykonywania obowiązków służbowych danego pracownika uregulowanych w:
 - 1) Regulaminie organizacyjnym Banku Spółdzielczego,
 - 2) treści uregulowań wewnętrznych dotyczących realizacji procesów (polityk, instrukcji, procedur, regulaminów),
 - 3) matrycy funkcji kontroli,
 - 4) planów testowania (planów kontroli wewnętrznej),
 - 5) zakresach zadań poszczególnych pracowników.

Projektowanie, wprowadzenie i zapewnienie niezależnego monitorowania przestrzegania mechanizmów kontrolnych

§ 9

1. Niezależne monitorowanie przestrzegania mechanizmów kontrolnych powinno obejmować wszystkie procesy funkcjonujące w Banku, oznacza to formalne zaprojektowanie i wprowadzenie wyznaczonych zadań weryfikacji bieżącej (w tym nadzoru służbowego) lub testowania kontroli wewnętrznej, a także zapewnienie ich skutecznego działania.
2. Za nadzór nad projektowaniem, wprowadzeniem i zapewnieniem czynności niezależnego monitorowania przestrzegania mechanizmów kontrolnych (czynności kontroli wewnętrznej lub nadzoru) odpowiada Zarząd.

3. Za projektowanie czynności niezależnego monitorowania przestrzegania mechanizmów kontrolnych (czynności kontroli wewnętrznej lub nadzoru) w ramach poszczególnych procesów odpowiadają właściciele procesów lub odpowiednie komórki pierwszej lub drugiej linii obrony.
4. Za wprowadzenie czynności niezależnego monitorowania przestrzegania mechanizmów kontrolnych (czynności kontroli wewnętrznej lub nadzoru) w ramach procesów odpowiadają jednostki i komórki organizacyjne zobowiązane do stosowania tych regulacji wewnętrznych w ramach procesu, od momentu wejścia w życie danej regulacji wewnętrznej określającej obowiązki monitorowania przestrzegania mechanizmów kontrolnych.

§ 10

Kryteriami wpływającymi na wprowadzany rodzaj i zakres czynności niezależnego monitorowania przestrzegania mechanizmów kontrolnych w ramach procesów są:

- 1) stopień skomplikowania procesu,
- 2) zasoby, którymi dysponuje Bank – w tym liczba i stopień przeszkolenia pracowników dokonujących kontroli, posiadane wyposażenie techniczne (funkcjonalność systemów informatycznych),
- 3) ryzyko zaistnienia nieprawidłowości w ramach procesu,
- 4) ocenę dotychczasowej adekwatności i skuteczności stosowanych mechanizmów kontrolnych obejmujących dany proces i stosowanych na pierwszej lub drugiej linii obrony.

§ 11

1. Do podstawowych rodzajów niezależnego monitorowania przestrzegania mechanizmów kontrolnych stosowanych w banku należą:
 - 1) monitorowanie poziome w ramach pierwszej linii obrony (pierwszego poziomu) oraz monitorowanie pionowe pierwszej linii obrony (pierwszego poziomu) przez drugą linię obrony (komórki drugiego poziomu),
 - 2) monitorowanie poziome w ramach drugiej linii obrony (drugiego poziomu).
2. Zakres niezależnego monitorowania przestrzegania mechanizmów kontrolnych w procesach istotnych, obejmującego weryfikację bieżącą i testowanie zatwierdzany jest przez Zarząd w matrycy funkcji kontroli.

Czynności niezależnego monitorowania przestrzegania mechanizmów kontrolnych (kontroli wewnętrznej lub nadzoru)

§ 12

1. Czynności niezależnego monitorowania przestrzegania mechanizmów kontrolnych stosowane w Banku mają postać:
 - 1) niezależnej weryfikacji bieżącej (kontroli bieżącej lub nadzoru),
 - 2) niezależnego testowania.
2. Niezależność czynności monitorowania oznacza, że osoba dokonująca monitorowania przestrzegania mechanizmu kontrolnego, nie może jednocześnie stosować mechanizmu podlegającego monitorowaniu.

§ 13

1. Weryfikacja bieżąca powinna być dokonywana w sposób ciągły w ramach procesów funkcjonujących w Banku.
2. Weryfikacja bieżąca (kontrola wstępna, kontrola bieżąca) – są to czynności kontroli lub nadzoru stosowane przed rozpoczęciem lub w trakcie czynności wykonywanych w ramach procesów funkcjonujących w banku.
3. Weryfikacja bieżąca realizowana może być jako czynności:
 - 1) przełożonego w ramach wykonywania nadzoru służbowego,
 - 2) innego pracownika tej samej komórki organizacyjnej lub innej komórki organizacyjnej tej samej linii obrony w ramach podziału obowiązków (tzw. weryfikacja na drugą rękę),
 - 3) komórki drugiej linii obrony w zakresie monitorowania pionowego pierwszej linii obrony, np. weryfikacji bieżącej pionowej wykonywanej przez komórkę ds. zgodności.
4. Weryfikacja jako element monitorowania pionowego powinna być udokumentowana w szczególności poprzez:
 - 1) podpisy na dokumentach,

- 2) przechowywanie w systemie informatycznym potwierdzenia stosowania,
- 3) raporty, w tym generowane przez system informatyczny.

§ 14

1. Testowanie (kontrola następną) - powinno być stosowane w przypadku zakończonych czynności wykonywanych w ramach procesów funkcjonujących w Banku lub poszczególnych etapów tych czynności, w tym na wybranej próbie testowej (próbie kontrolnej).
2. W ramach monitorowania pionowego pracownik komórki organizacyjnej usytuowanej w drugiej linii obrony (komórki drugiego poziomu) powinien testować (testowanie pionowe) co najmniej przestrzeganie mechanizmów kontrolnych na pierwszej linii obrony.
3. W przypadku procesów istotnych, podstawową rolę w monitorowaniu pionowym powinno odgrywać testowanie pionowe pierwszej linii obrony przez drugą linię obrony.
4. Testowanie poziome i pionowe jest kontrolą cykliczną/planową, ale w szczególnych przypadkach może mieć również postać kontroli doraźnej.
5. Planowanie testowania opiera się na analizie zadań oraz ocenie poziomu ryzyka zaistnienia nieprawidłowości w ramach danego procesu, przy uwzględnieniu w szczególności:
 - 1) specyfiki danego procesu oraz roli danej jednostki, komórki organizacyjnej w procesie, a także ilości i złożoności wykonywanych czynności i operacji,
 - 2) czynności dominujących w działalności jednostek i komórek organizacyjnych,
 - 3) czynności i operacji, o znacznym ryzyku wystąpienia nieprawidłowości, a także możliwości popełnienia czynów, które mogą spowodować stratę dla Banku i/lub klientów,
 - 4) nowych rodzajów świadczonych usług lub nowo wprowadzonych produktów,
 - 5) stanu zatrudnienia,
 - 6) obszarów działalności, w których stwierdzono uchybienia i nieprawidłowości w toku wcześniejszych testów (kontroli wewnętrznej lub audytu),
 - 7) zakresu i wyników poprzednich czynności testowania,
 - 8) bezpieczeństwa systemów informatycznych.
3. Obszary działalności obciążone wyższym ryzykiem powinny być testowane (kontrolowane) regularnie i z większą częstotliwością.
4. Przez obszary obciążone wyższym ryzykiem należy rozumieć te procesy lub ich obszary (czynności, operacje) gdzie istnieje potencjalne niebezpieczeństwo wystąpienia nieprawidłowości, które mogą wywołać niepożądane skutki finansowe lub negatywne zjawiska godzące w bezpieczne funkcjonowanie Banku. Do ww. obszarów należy zaliczyć również bezpieczeństwo fizyczne i informatyczne oraz ochrona informacji.
5. Procesy lub ich obszary (czynności lub operacje), gdzie stwierdzono w trakcie przeprowadzania testów (kontroli), zarówno wewnętrznych jak i zewnętrznych szczególnie dużo błędów i nieprawidłowości zalicza się także do obszarów obciążonych wyższym ryzykiem.
6. Częstotliwość testów (kontroli następną) może zostać zwiększona, jeśli ujawnione zostały poważne słabości i problemy, albo jeśli wprowadzono duże zmiany w odniesieniu do oferowanych produktów i usług, metodologii, pomiaru i monitorowania ryzyka, czy ogólnego profilu ryzyka w Banku.

Zasady dokonywania testowania (kontroli następną)

Planowanie testowania

§ 15

1. Plany testów opracowywane są w układzie zgodnym ze strukturą organizacyjną zawartą w Regulaminie Organizacyjnym Banku, na podstawie czynności testowania ujętych w macyry funkcji kontroli zatwierdzonej przez Zarząd.
2. Plany testów (kontroli wewnętrznej funkcjonalnej) sporządzane są dla każdej jednostki oraz komórki organizacyjnej Banku wymienionej w macyry funkcji kontroli odrębnie w okresach rocznych.

§ 16

1. Plan testów określa:
 - 1) nazwę komórki/jednostki objętej testem,
 - 2) procesy objęte testem,
 - 3) cele systemu kontroli wewnętrznej jakie zapewniać mają mechanizmy kontrolne,
 - 4) rodzaje mechanizmów kontrolnych podlegające testom,
 - 5) częstotliwość przeprowadzania testów,

- 6) osoby odpowiedzialne za realizację testu.
2. Plany testów sporządzane są na podstawie matrycy funkcji kontroli przez osoby kierujące komórkami i jednostkami organizacyjnymi zgodnie ze schematem organizacyjnym Banku.
3. Plany testów sporządzane są na okres roku.
4. Plany testów zatwierdzane są do 31 grudnia roku poprzedzającego okres objęty planem.
5. Plany testów zatwierdzane są na następującym szczeblu:
 - 1) plany testów **Stanowiska ds. zgodności** - zatwierdzane są przez Zarząd i Radę Nadzorczą, może być to połączone z zatwierdzeniem rocznego planu działań **Stanowiska ds. zgodności** w zakresie zarządzania ryzykiem braku zgodności,
 - 2) plany testów Oddziału i komórek organizacyjnych – zatwierdzane są przez Zarząd.
6. Zatwierdzone przez Zarząd plany testów (kontroli wewnętrznej) są przekazywane do kierujących komórkami lub jednostkami organizacyjnymi dokonującymi testów oraz do Stanowiska ds. zgodności.
7. Wzór planu testów stanowi, załącznik nr 2 do niniejszego Regulaminu.

§ 17

Przygotowanie kontroli

1. Podstawę przeprowadzenia testów stanowi upoważnienie dla pracownika dokonującego testu, które może być udzielone w formie:
 - 1) zatwierdzenia planu testów,
 - 2) pisemnego - imiennego polecenia przeprowadzenia kontroli podpisanego przez Prezesa Zarządu lub Wiceprezesów Zarządu – dotyczy kontroli doraźnej.
2. Pisemne polecenie przeprowadzenia testu (kontroli wewnętrznej) powinno określać:
 - 1) datę wystawienia upoważnienia,
 - 2) nazwę jednostki/komórki objętej testem,
 - 3) termin rozpoczęcia i zakończenia testu,
 - 4) temat i zakres testu,
 - 5) imię i nazwisko oraz stanowisko służbowe osoby dokonującej testu (strony kontrolującej).
3. Wzór upoważnienia do przeprowadzenia testu mającego postać kontroli doraźnej stanowi, Załącznik nr 10.
4. Testy mające postać kontroli planowych przeprowadzane są po uprzednim powiadomieniu kierującego jednostką /komórką kontrolowaną z co najmniej 3 dniowym wyprzedzeniem.
5. Przeprowadzenie niezapowiedzianych kontroli (ujętych / nieujętych w planie testów) dotyczy głównie zagadnień kasowo – skarbcowych, systemów rozliczeń pieniężnych i kontroli systemów informatycznych, jak również przypadków podejrzeń o nadużycie oraz nieprzewidzianych zdarzeń (np. reklamacji).
6. Osoba odpowiedzialna za testy powinna w zakresie przygotowania do dokonania poszczególnych testów – zapoznać się z opisem czynności testowania zawartym w matrycy funkcji kontroli.

§ 18

Zasady doboru próby do kontroli

1. Metodą zapewnienia odpowiedniej jakości testu (kontroli) jest właściwy dobór próby do kontroli, która powinna być uzależniona od stopnia ryzyka związanego z badanym obszarem, jak również od dostępnych zasobów czasu i możliwości dokonania odpowiednich działań kontrolnych.
2. W zależności od liczebności i charakteru badanych operacji (tzw. populacji) obejmujących cechy, istotność, szczególne wymagania wynikające z charakteru testu, doboru próby dokonuje się w sposób:
 - 1) pełny – badaniu poddaje się wszystkie elementy populacji, niezależnie od ich cech, oceny skuteczności mechanizmów kontroli i innych kryteriów.
 - 2) wyrywkowy – dokonuje się doboru ustalonej części badanej populacji, dokonując doboru próby zakłada się, że próba posiada takie same cechy jak badana zbiorowość. Zamiast badania wszystkich dokumentów/operacji źródłowych bada się jedynie ich część. Dobór wyrywkowy powinien być stosowany w przypadkach, gdy nie jest uzasadnione badanie całego obszaru lub nie jest możliwe przeprowadzenie analizy pełnego kompletu dokumentów/operacji.

§ 19

Próba wyrywkowa-subiektywna

1. Wybierana próba może stanowić część badanych pozycji/operacji, kontrolujący powinien przed doбором ustalić w jaki sposób wybiera próbki do badania:
 - 1) ustalenie w jaki sposób zapewniane jest odpowiednie pokrycie próbkami istotnych cech badanej populacji, np. każdego typu operacji, dokumentów, zjawisk,
 - 2) decyzja o stosowaniu lub niestosowaniu doboru tendencyjnego – tzn. doborze do badania określonych dokumentów, operacji, zdarzeń - o których wiadomo na podstawie praktyki kontrolującego, że zawierają często określone nieprawidłowości lub też jest wysokie prawdopodobieństwo wystąpienia nieprawidłowości, z uwagi na złożenie skargi lub przekazanie informacji o możliwych nieprawidłowościach.
2. W pewnych przypadkach można, a nawet należy odstąpić od planowanej wielkości próbki, zmniejszając ją lub zwiększając, jeśli wyniki kontroli to sugerują.

§ 20

Metoda statystyczna

1. Statystyczne metody doboru próby dają pewność, że dobór próbek ma charakter losowy, a wyniki badania umożliwiają wnioskowanie statystyczne o cechach całej populacji, na podstawie wyników badania próby.
2. Dobór statystyczny składa się z następujących kroków:
 - 1) określenie minimalnej ilości badanych elementów – określenie wielkości próby,
 - 2) dobranie elementów badanej próby – ewentualne rozwarstwienie/losowanie próbek,
 - 3) formułowanie wniosków na podstawie dokonanego badania.
3. Stosowane metody losowania próbek:
 - 1) prosty dobór losowy, losowanie wg rozkładu równomiernego, z wykorzystaniem programu komputerowego lub z użyciem tablic liczb losowych,
 - 2) dobór losowy z interwałem – losowy dobór elementu do próby opiera się na zasadzie, że do próby trafia co n - ty element wartości n określane jako interwał, a pierwszy element jest wybierany w sposób losowy z przedziału od 0 do n .

§ 21

1. Kontrolujący przeprowadzają testy (kontrole) na podstawie dokumentów testowych (kart kontroli).
2. Wzory dokumentów testowych zawarto w załączniku nr 3 do niniejszego Regulaminu.
3. Podczas przeprowadzania testu, kontrolujący gromadzą dokumentację, która pozwoli na zweryfikowanie wniosków zawartych w dokumencie testowym.
4. Dokumenty testowe numerowane są przez osoby kontrolujące, zgodnie ze schematem opisanym w załączniku numer 6.

Postępowanie pokontrolne

§ 22

1. Po zakończeniu testu strona kontrolująca przedstawia wyniki testu stronie kontrolowanej, obejmuje to przedstawienie i omówienie:
 - 1) ustaleń dokonanych w ramach testu,
 - 2) wniosków opartych na ustaleniach testu (kontroli).
2. Strona kontrolowana ma prawo złożyć zastrzeżenia do wyników testu.

§ 23

1. Strona kontrolująca dokumentuje wyniki testu w dokumencie testowym.
2. Stwierdzone nieprawidłowości są kategoryzowane zgodnie z załącznikiem nr 4 do niniejszego Regulaminu.
3. W treści dokumentu testowego zamieszcza się zestawienie nieprawidłowości, w tym nieprawidłowości znaczące lub krytyczne.
4. Na podstawie dokumentu(-ów) testowego(-ych) kontrolujący sporządza raport.
5. Wzór raportu z testu jest zawarty w załączniku nr 7.

§ 24

1. Raport z testu sporządza się niezwłocznie po dokonaniu testu, nie później niż w terminie do 7 dni roboczych od dnia zakończenia badania kontrolnego.
2. Raport z testu powinien zawierać ustalenia w pełni udokumentowane.
3. W raporcie, o którym mowa w ust. 1, powinny być opisane istotne ustalenia dotyczące nieprawidłowości, które zostały już usunięte.
4. Raport sporządza się w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach.
5. Raport strona kontrolowana podpisuje niezwłocznie po dokonaniu teście nie później niż w terminie 5 dni od daty jego otrzymania.
6. Po tym terminie, jeden egzemplarz raportu strona kontrolowana pozostawia sobie, drugi egzemplarz przekazuje stronie kontrolującej.
7. Kopię raportu strona kontrolująca przekazuje do Stanowiska ds. zgodności.

§ 25

2. Raporty z testów stwierdzające nieprawidłowości znaczące lub krytyczne, wykryte w ramach pierwszej linii obrony powinny być niezwłocznie przekazywane do:
 - 1) Zarządu Banku,
 - 2) komórki drugiej linii obrony, odpowiedzialnej za niezależne monitorowanie procesu, w ramach którego zaistniała dana nieprawidłowość znacząca lub krytyczna,
 - 3) komórki audytu wewnętrznego SSOZ BPS.
3. Raporty z testów zawierające nieprawidłowości znaczące lub krytyczne, wykryte w ramach drugiej linii obrony powinny być niezwłocznie raportowane do:
 - 1) Zarządu Banku,
 - 2) Rady Nadzorczej i Komitetu audytu,
 - 3) w przypadku nieprawidłowości krytycznych, również do komórki audytu wewnętrznego SSOZ BPS.
4. Stanowisko ds. zgodności prowadzi rejestr nieprawidłowości znaczących i krytycznych wg wzoru zawartego w załączniku nr 8 do niniejszego Regulaminu.

§ 26

1. W przypadku wystąpienia nieprawidłowości podejmowane są środki naprawcze lub dyscyplinujące. Wszelkie wykryte nieprawidłowości powinny być, w miarę możliwości, niezwłocznie korygowane.
2. Strona kontrolująca przygotowuje propozycję zaleceń pokontrolnych.
3. Zalecenia pokontrolne wydaje:
 - 1) w przypadku nieprawidłowości krytycznych i znaczących – Zarząd Banku,
 - 2) w przypadku nieprawidłowości innych Prezes Zarządu, na podstawie informacji i wniosków zawartych w raporcie z testów.

§ 27

1. Za prawidłową i pełną realizację zaleceń pokontrolnych odpowiada strona kontrolowana.
2. Strona kontrolowana zobowiązana jest w terminie podanym w zaleceniach przedstawić harmonogram realizacji zaleceń lub informację o zrealizowaniu zaleceń. Termin podany w zaleceniach nie powinien być dłuższy niż 3 miesiące.
3. Sprawozdania z realizacji zaleceń strona kontrolowana przedkłada stronie kontrolującej w okresach/terminach przedstawionych w raporcie z testów i zaakceptowanych/przyjętych przez wydającego zalecenia.
4. Informacja dotycząca realizacji zaleceń dotyczących nieprawidłowości znaczących lub krytycznych przekazywana jest do Stanowiska ds. zgodności.

§ 28

1. Strona kontrolująca ma obowiązek sprawdzenia realizacji wniosków i wykonania zaleceń przez stronę kontrolowaną.
2. Informację o sprawdzeniu realizacji i wykonaniu zaleceń, strona kontrolująca umieszcza w załączniku do raportu sporządzonego podczas kontroli.
3. Przeprowadzanie kontroli dotyczącej badania realizacji zaleceń wskazane jest szczególnie w sytuacji, gdy waga stwierdzonych naruszeń jest znacząca i ich wyeliminowanie powinno nastąpić jak najszybciej.

Procedura apelacyjna.

§ 29

1. Stronie kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia, przed podpisaniem raportu pokontrolnego, umotywowanych zastrzeżeń do konkretnych, ujętych w nim faktów.
2. Zastrzeżenia zgłoszone w formie pisemnej stanowią załącznik do raportu pokontrolnego.
3. Strona kontrolująca zobowiązana jest dodatkowo zbadać przedstawione dowody dotyczące zgłoszonych zastrzeżeń oraz, stosownie do wyników tych badań, uwzględnić je (lub nie) w raporcie pokontrolnym.

Raportowanie dotyczące wyników testowania oraz statusu realizacji środków naprawczych i dyscyplinujących

§ 30

1. Stanowisko ds. zgodności przedkłada Zarządowi i Radzie Nadzorczej oraz Komitetowi audytu w okresach kwartalnych okresową informację (sprawozdanie) na temat:
 - 1) wyników testowania pionowego przestrzegania kluczowych mechanizmów kontrolnych, obejmującą w szczególności zestawienie wykrytych nieprawidłowości znaczących i krytycznych,
 - 2) statusie realizacji środków naprawczych i dyscyplinujących.
2. Stanowisko ds. zgodności raportuje w okresach miesięcznych do Komórki audytu SSOZ informację dotyczącą nieprawidłowości znaczących i krytycznych i statusie realizacji środków naprawczych i dyscyplinujących.

IV. Nadzór organów Banku nad systemem kontroli

§ 31

1. Rada Nadzorcza i Zarząd Banku promują wysokie normy etyczne oraz znaczenie elementów systemu kontroli wewnętrznej wszystkim pracownikom Banku.
2. Wszyscy pracownicy Banku zapoznawani są z zasadami dotyczącymi systemu kontroli wewnętrznej obowiązującymi w Banku.

§ 32

Rada Nadzorcza

1. Do obowiązków Rady Nadzorczej należy nadzór nad wprowadzeniem i zapewnieniem adekwatnego i skutecznego systemu kontroli wewnętrznej.
2. Rada Nadzorcza monitoruje skuteczność systemu kontroli wewnętrznej w oparciu o informacje uzyskane od Stanowiska do spraw zgodności, Zarządu Banku oraz Komitetu audytu.
3. W ramach zapewniania przez system kontroli wewnętrznej przestrzegania przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz standardów rynkowych, Rada Nadzorcza:
 - 1) nadzoruje wykonywanie obowiązków przez Zarząd dotyczących zarządzania ryzykiem braku zgodności,
 - 2) zatwierdza Politykę zgodności,
 - 3) najmniej raz w roku ocenia stopień efektywności zarządzania ryzykiem braku zgodności przez Bank.
4. Rada Nadzorcza powołuje zgodnie z przepisami prawa „Komitet audytu”, któremu zleca bieżące monitorowanie systemu kontroli wewnętrznej, w tym monitorowanie skuteczności systemu kontroli wewnętrznej oraz audytu wewnętrznego.
5. Szczegółowy tryb i zakres działania Komitetu audytu, określa „Regulamin Komitetu audytu Banku Spółdzielczego w Kamiennej Górze” uchwalony przez Radę Nadzorczą.
6. Rada nadzorcza zatwierdza kryteria oceny adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej ustanowione przez Zarząd.
7. Rada Nadzorcza dokonuje corocznej oceny adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej, w tym oceny adekwatności i skuteczności funkcji kontroli oraz stanowiska do spraw zgodności.

§ 33

Zarząd

1. Do obowiązków Zarządu Banku należy zaprojektowanie, wprowadzenie oraz zapewnianie we wszystkich jednostkach organizacyjnych, komórkach organizacyjnych, i stanowiskach organizacyjnych banku, funkcjonowania adekwatnego i skutecznego systemu kontroli wewnętrznej. Zarząd Banku zapewnia niezależność komórek, o której mowa w § 40 oraz środki finansowe, o których mowa w § 41.
2. Zarząd banku ustanawia odpowiednie zasady projektowania, zatwierdzania i wdrażania mechanizmów kontrolnych we wszystkich procesach funkcjonujących w Banku, w tym określa rolę komórek odpowiedzialnych za opracowanie projektu mechanizmu kontrolnego, jego zatwierdzenie oraz wdrożenie.
3. Zarząd Banku odpowiada za zapewnienie adekwatności i skuteczności mechanizmów kontrolnych w procesach funkcjonujących w Banku.
4. Zarząd Banku ustanawia odpowiedni zakres i kryteria niezależnego monitorowania przestrzegania mechanizmów kontrolnych obejmującego weryfikację bieżącą i testowanie.
5. Zarząd Banku zapewnia funkcjonowanie w Banku matrycy funkcji kontroli oraz przypisuje odpowiednie zadania związane z zapewnianiem jej funkcjonowania.
6. Zarząd Banku ustanawia zasady raportowania co najmniej o skuteczności kluczowych mechanizmów kontrolnych oraz o wynikach ich testowania pionowego.
7. Zarząd banku podejmuje działania mające na celu zapewnienie ciągłości działania systemu kontroli wewnętrznej, w tym właściwej współpracy wszystkich pracowników Banku w ramach funkcji kontroli oraz współpracy z komórką do spraw zgodności, a także dostępu pracowników tej komórki do niezbędnych dokumentów źródłowych, w tym zawierających informacje prawnie chronione w związku z wykonywaniem przez nich obowiązków służbowych.
8. W przypadku wykrycia nieprawidłowości przez system kontroli wewnętrznej, Zarząd Banku podejmuje odpowiednie działania w celu usunięcia stwierdzonych nieprawidłowości, w tym określone środki naprawcze i dyscyplinujące.
9. Zarząd Banku określa rodzaje działań podejmowanych w celu usunięcia nieprawidłowości wykrytych przez system kontroli wewnętrznej, w tym określone środki naprawcze i dyscyplinujące. Do środków naprawczych należy w szczególności projektowanie nowych i aktualizacja dotychczasowych mechanizmów kontrolnych (np. zmiana procedury, modyfikacja poszczególnych procesów, szkolenia).
10. Zarząd Banku ustanawia kryteria oceny adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej, a następnie przedstawia je Radzie Nadzorczej do zatwierdzenia.
11. W ramach zapewniania przez system kontroli wewnętrznej przestrzegania przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz standardów rynkowych Zarząd Banku:
 - 1) odpowiada za efektywne zarządzanie w banku ryzykiem braku zgodności, rozumianym jako ryzyko skutków nieprzestrzegania przepisów prawa, regulacji wewnętrznych oraz standardów rynkowych;
 - 2) odpowiada za opracowanie Polityki zgodności, zapewnienie jej przestrzegania i składanie Radzie Nadzorczej raportów w sprawie zarządzania w Banku ryzykiem braku zgodności;
 - 3) w przypadku wykrycia nieprawidłowości w stosowaniu Polityki zgodności, Zarząd podejmuje odpowiednie działania w celu usunięcia tych nieprawidłowości, w tym środki naprawcze lub dyscyplinujące.
12. Zarząd Banku, nie rzadziej niż raz w roku, informuje Radę Nadzorczą o sposobie wypełnienia zadań, o których mowa w ust. 1, w tym ze szczególnym uwzględnieniem:
 - 1) adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej w zapewnianiu osiągnięcia celów systemu kontroli wewnętrznej,
 - 2) skali i charakteru nieprawidłowości znaczących i krytycznych oraz najważniejszych działań zmierzających do usunięcia tych nieprawidłowości, w tym podjętych środków naprawczych i dyscyplinujących
 - 3) zapewniania niezależności komórce do spraw zgodności,
 - 4) zapewniania odpowiednich zasobów kadrowych niezbędnych do skutecznego wykonywania zadań oraz koniecznych środków finansowych do systematycznego podnoszenia kwalifikacji, zdobywania doświadczenia i umiejętności przez pracowników komórki do spraw zgodności.

V. Organizacja i zadania w ramach systemu kontroli wewnętrznej

§ 34

Organizacja systemu kontroli wewnętrznej

1. Funkcjonujący w Banku system kontroli wewnętrznej jest zorganizowany na trzech, niezależnych poziomach (liniach obrony).
2. Podział komórek i jednostek organizacyjnych Banku na poszczególne poziomy (linie obrony) dokonany jest w „Regulaminie organizacyjnym”.
3. Działanie pierwszego poziomu (linii obrony) w ramach systemu kontroli wewnętrznej obejmuje:
 - 1) stosowanie przez pracowników jednostek i komórek pierwszego poziomu (pierwszej linii obrony) odpowiednich mechanizmów kontrolnych, o których mowa w § 6,
 - 2) dokonywanie przez pracowników jednostek i komórek pierwszego poziomu (pierwszej linii obrony) w ramach obowiązków służbowych wynikających z regulacji wewnętrznych Banku lub ich zakresów obowiązków – niezależnego monitorowania poziomego (monitorowania w ramach pierwszego poziomu) przestrzegania mechanizmów kontrolnych poprzez ich weryfikację bieżącą lub testowanie.
4. Działanie drugiego poziomu (drugiej linii obrony) w ramach systemu kontroli wewnętrznej obejmuje:
 - 1) stosowanie przez pracowników komórek drugiego poziomu (drugiej linii obrony) odpowiednich mechanizmów kontrolnych, o których mowa w § 6;
 - 2) dokonywanie przez pracowników komórek drugiego poziomu (drugiej linii obrony) w związku z wykonywaniem przez nich obowiązków służbowych wynikających z regulacji wewnętrznych Banku lub ich zakresów obowiązków niezależnego monitorowania przestrzegania mechanizmów kontrolnych poprzez:
 - monitorowanie pionowe (weryfikacja bieżąca lub testowanie pierwszego poziomu przez poziom drugi),
 - lub monitorowanie poziome (weryfikacja bieżąca lub testowanie poziome w komórkach drugiego poziomu).
5. Na trzecim poziomie (linie obrony) składa się działalność audytu wewnętrznego realizowanego przez SSOZ BPS.

§ 35

Organizacja zadań w ramach systemu kontroli oraz komórki kontrolne

1. W ramach systemu kontroli wewnętrznej wyodrębnia się:
 - 1) funkcję kontroli,
 - 2) komórkę ds. zgodności.
2. Funkcja kontroli - ma za zadanie zapewnienie przestrzegania mechanizmów kontrolnych dotyczących w szczególności zarządzania ryzykiem w Banku, obejmuje stanowiska, grupy ludzi lub jednostki organizacyjne odpowiedzialne za realizację zadań przypisanych tej funkcji opisanych w § 6, tj. stosowanie mechanizmów kontrolnych, niezależne monitorowanie przestrzegania mechanizmów kontrolnych, raportowanie w ramach funkcji kontroli odpowiednio do powierzonych danym stanowiskom, grupom ludzi lub jednostkom organizacyjnym zadań.
3. Stanowisko ds. zgodności – ma za zadanie zapewnianie zgodności, w tym identyfikację, ocenę, kontrolę i monitorowanie ryzyka braku zgodności działalności Banku z przepisami prawa, regulacjami wewnętrznymi i standardami rynkowymi oraz przedstawianie raportów w tym zakresie – działanie komórki regulowane jest w odpowiednim regulaminie zatwierdzanym przez Zarząd oraz Radę Nadzorczą.
4. Stanowisko ds. zgodności jednocześnie pełni rolę komórki kontroli wewnętrznej – ma za zadanie dokonywanie monitorowania przestrzegania mechanizmów kontrolnych, zwłaszcza w zakresie dokonywania testowania pionowego pierwszej linii obrony, a także prowadzenia i aktualizowania matrycy funkcji kontroli.

§ 36

Podstawowe zadania Stanowiska ds. zgodności

Szczegółowe obowiązki i zasady działania komórki ds. zgodności określa „Polityka zgodności”, a także „Regulamin funkcjonowania komórki do spraw zgodności w Banku Spółdzielczym w Kamiennej Górze”, dotyczy to w szczególności:

- 1) opracowania regulaminu funkcjonowania komórki do spraw zgodności,
- 2) przeprowadzania czynności komórki określonych w pkt 4-8 na podstawie regulaminu funkcjonowania komórki do spraw zgodności oraz procedur i metodyk;
- 3) dokumentowania czynności komórki określonych w pkt 4-8;
- 4) identyfikowania ryzyka braku zgodności, w szczególności przez analizę przepisów prawa, regulacji wewnętrznych banku, standardów rynkowych oraz wyników wewnętrznych postępowań wyjaśniających przeprowadzanych przez komórkę do spraw zgodności;
- 5) oceny ryzyka braku zgodności przez pomiar lub szacowanie tego ryzyka;
- 6) projektowania i wprowadzania, bazujących na ocenie ryzyka braku zgodności, mechanizmów kontroli ryzyka braku zgodności;
- 7) monitorowania wielkości i profilu ryzyka braku zgodności, po zastosowaniu mechanizmów kontroli ryzyka braku zgodności;
- 8) okresowego przekazywanie raportów w zakresie ryzyka braku zgodności do Zarządu Banku i Rady Nadzorczej.

§ 37

Podstawowe zadania Stanowiska ds. zgodności w zakresie realizacji funkcji kontroli

Podstawowe zasady działania komórki polegają w szczególności na:

- 1) dokonywaniu testowania przestrzegania mechanizmów kontrolnych poprzez planowe i doraźne testy (kontrole) w jednostkach i komórkach organizacyjnych Banku, a także ocena poprawności stosowania i przestrzegania w kontrolowanych jednostkach i komórkach ustanowionych mechanizmów kontrolnych, z wyłączeniem zadań komórki,
- 2) dokonywanie analiz niezbędnych do oceny adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej w Banku, z wyłączeniem zadań komórki, w oparciu o dane uzyskiwane w wyniku przeprowadzanego testowania (kontroli),
- 3) monitorowanie realizacji planów testowania (planów kontroli) związanych z testowaniem przestrzegania mechanizmów kontrolnych przez poszczególne jednostki i komórki organizacyjne Banku (testowanie poziome)
- 4) bieżące monitorowanie i ocena stopnia realizacji zaleceń pokontrolnych,
- 5) sporządzanie okresowych sprawozdań z zakresu prowadzonej działalności i przedkładanie ich Zarządowi oraz Radzie Nadzorczej.

§ 38

Jednostki biznesowe i komórki organizacyjne

1. Znaczenie i rola systemu kontroli wewnętrznej powinna być znana pracownikom na wszelkich szczeblach.
2. Uczestnictwo w realizacji zadań funkcji kontroli w różnym stopniu, zależnym od charakteru zadań danej osoby, należy do obowiązków każdego pracownika Banku na pierwszym i drugim poziomie (linii obrony).
3. Pracownikom Banku w ramach obowiązków służbowych należy jednoznacznie przypisać odpowiednie zadania związane z realizacją funkcji kontroli, w tym przestrzegania mechanizmów kontroli – możliwe jest to poprzez określenia zadań komórek lub stanowisk oraz odpowiednie zapisy w zakresach zadań odpowiednich pracowników.
4. Pracownicy jednostek i komórek organizacyjnych pierwszego i drugiego poziomu (linii obrony), wykonujący zadania w ramach funkcji kontroli zobowiązani są do postępowania zgodnie z procedurami Banku.
5. Wszyscy pracownicy przeprowadzający monitorowanie (kontrolę) w ramach systemu kontroli wewnętrznej są zobowiązani do postępowania w sposób, który nie jest sprzeczny interesami Banku i nie ma negatywnego wpływu na ich obiektywizm i niezależność w wykonywaniu zadań i obowiązków.
6. Wszyscy pracownicy Banku są zobowiązani do realizowania zadań przypisanych im w systemie kontroli wewnętrznej.

VI. Zapewnienie skuteczności działania, niezależności i zasobów komórkom kontrolnym

§ 39

Zapewnienie skuteczności i uprawnień

Stanowisko ds. zgodności ma zagwarantowaną współpracę wszystkich pracowników Banku, w tym prawo uzyskiwania wyjaśnień, żądania informacji, ustnie i na piśmie od pracowników, dostępu do danych i informacji, a także prawo dostępu do niezbędnych dokumentów źródłowych, w tym zawierających informacje prawnie chronione w związku z wykonywaniem przez nich obowiązków służbowych.

§ 40

Zapewnienie niezależności monitorowania przestrzegania mechanizmów kontrolnych

1. **Zarząd** zapewnia niezależność:
 - 1) monitorowania pionowego - poprzez jednoznaczne wyodrębnienie linii obrony oraz
 - 2) niezależność monitorowania poziomego – poprzez jednoznaczne rozdzielenie zadań dotyczących stosowania danego mechanizmu kontrolnego i niezależnego monitorowania jego przestrzegania w ramach danej linii (ta sama osoba nie powinna jednocześnie odpowiadać za stosowanie danego mechanizmu kontrolnego oraz niezależne monitorowanie jego przestrzegania).
2. **Stanowisko ds. zgodności** – jest komórką drugiej linii obrony, która nie dokonuje żadnych czynności, które są przez nią poddawane monitorowaniu.

Zapewnienie szczególnej niezależności komórkom kluczowym

1. W banku funkcjonują mechanizmy zapewniające niezależność Stanowiska ds. zgodności.
2. Zarząd i Rada Nadzorcza zatwierdzają „Regulamin funkcjonowania Komórki ds. zgodności”.
3. Osoba kierująca Stanowiskiem ds. zgodności (w przypadku stanowiska jednoosobowego-pracownik) ma zapewniony bezpośredni kontakt z członkami Zarządu i Rady Nadzorczej.
4. Osoba kierująca Stanowiskiem ds. zgodności (w przypadku stanowiska jednoosobowego-pracownik) lub osoby ich zastępujące uczestniczą w posiedzeniach Zarządu Banku, Rady Nadzorczej i Komitetu audytu w przypadku, gdy przedmiotem posiedzenia są zagadnienia związane z systemem kontroli wewnętrznej, w tym zapewnianiem zgodności.
5. Powoływanie osoby kierującej Stanowiskiem ds. zgodności odbywa się za zgodą Rady Nadzorczej.
6. Odwołanie osoby kierującej Stanowiskiem ds. zgodności (w przypadku stanowiska jednoosobowego-pracownik) odbywa się za zgodą Rady Nadzorczej po uprzednim wysłuchaniu tej osoby przez Radę Nadzorczą.
7. W Banku funkcjonuje szczegółowy tryb kontroli wynagrodzeń pracownika **Stanowiska ds. zgodności** (w przypadku stanowiska jednoosobowego – pracownika), zapewniający niezależność i obiektywizm wypełniania zadań oraz umożliwiający zatrudnianie osób o odpowiednich kwalifikacjach, doświadczeniu i umiejętnościach, o których mowa odpowiednio w § 41. Wynagrodzenie osoby kierującej Stanowiskiem ds. zgodności spełnia wymogi przewidziane w przepisach prawa dotyczących polityki wynagrodzeń, jest zatwierdzane przez Radę Nadzorczą i nie powinno odbiegać od wynagrodzenia innych osób pełniących kluczowe funkcje w banku. Wysokość wynagrodzenia (w tym premii) pracownika stanowiska ds. zgodności nie powinna być uzależniona od wyników finansowych Banku.
8. W Banku istnieją mechanizmy chroniące pracowników Stanowiska ds. zgodności (w przypadku stanowiska jednoosobowego-pracownik) przed nieuzasadnionym wypowiedzeniem umowy o pracę.
9. W przypadku zmiany na stanowisku kierującego Stanowiskiem ds. zgodności (w przypadku stanowiska jednoosobowego-pracownik), Bank niezwłocznie informuje o tym fakcie Komisję Nadzoru Finansowego, wraz ze wskazaniem przyczyny.

§ 41

Zapewnienie zasobów

1. Pracownicy Stanowiska ds. zgodności posiadają kwalifikacje, doświadczenie i umiejętności w zakresie zarządzania ryzykiem braku zgodności występującym w działalności Banku oraz mają dostęp do wszelkich niezbędnych informacji.
2. Zarząd jest odpowiedzialny za zapewnienie środków finansowych niezbędnych do skutecznego wykonywania zadań oraz systematycznego podnoszenia umiejętności i kwalifikacji pracowników Stanowiska ds. zgodności.
3. Pracownicy komórek organizacyjnych odpowiedzialni za wykonywanie zadań związanych z monitorowaniem pionowym i poziomym, powinni posiadać odpowiednie kwalifikacje, doświadczenie i umiejętności w zakresie związanym z wykonywaniem tych zadań. W szczególności dotyczy to pracowników Stanowiska ds. zgodności.

Rozdział 3 Ocena adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej

§ 42

1. Rada Nadzorcza dokonuje corocznie niezależnej oceny adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej, w tym adekwatności i skuteczności funkcji kontroli, komórki do spraw zgodności na podstawie:
 - 1) opinii Komitetu audytu,
 - 2) informacji Zarządu Banku,
 - 3) okresowych raportów komórki ds. zgodności,
 - 4) informacji o spełnianiu kryteriów oceny adekwatności i skuteczności funkcji kontroli sporządzanej przez Stanowisko ds. zgodności zgodnie z wzorem zawartym w załączniku nr 5
 - 5) ustaleń dokonanych przez biegłego rewidenta,
 - 6) ustaleń wynikających z czynności nadzorczych wykonywanych przez uprawnione do tego instytucje (np. KNF),
 - 7) istotnych z punktu widzenia adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej, oceny i opinie dokonywane przez podmioty zewnętrzne, jeżeli były wydawane.
2. Rada Nadzorcza może rozpatrywać propozycje zmian w zakresie systemu kontroli wewnętrznej przedstawionych przez Zarząd.
3. Ocena adekwatności i skuteczności systemu kontroli wewnętrznej wydawana jest przez Radę Nadzorczą zgodnie z kryteriami zawartymi w załączniku nr 5 do niniejszego Regulaminu.

Rozdział 4 Postanowienia końcowe

§ 43

Każdorazowa zmiana niniejszego Regulaminu wymaga przyjęcia przez Zarząd Banku i zatwierdzenia przez Radę Nadzorczą Banku.